

3 augustus 1914

Luik, 2 augustus. Gisteren tegen middernacht zijn twee Duitse officieren binnengedrongen in het bureau van de stationschef te Ulflingen (Trois Vierges) in Luxemburg. Onder bedreiging met de dood werd de chef gedwongen, de sleutels af te geven en de telefonische en telegrafische verbindingen van het station naar elders door te snijden. De stationschef wilde zich verzetten, maar, met revolvers bedreigd, gaf hij toe.

Soldaten hebben de tunnel vernield, die de Belgische grens verbindt met het groothertogdom. Daarna keerden deze soldaten terug naar het station, waar zij tegenbevel kregen voor wat zij zo juist hadden volbracht. Vervolgens hebben zij de sleutels van het station teruggegeven aan de chef en zijn zij vertrokken. Gedurende de nacht zijn zij echter teruggekomen. De bezetting van Ulflingen door de Duitsers is een fait accompli.

Arlon (Arel, provincie Luxemburg), 2 augustus. Een troepenmacht van 100.000 Duitsers trekt door Luxemburg en hoopt zich op langs de Franse grens.

Brussel, 2 augustus. De strategische verbindingsslijn Malmedy-Luik is militair bezet, zowel aan de Duitse als aan de Belgische zijde. Meer dan 25.000 man werken aan de schansen in de open ruimten tussen de forten.

Men meent aan de grenzen luchtschepen gezien te hebben, maar merkt er de schijnbare kalmte op die onder de Duitsers heerst.

Uit Aarlen vraagt men versterking tegen deserteurs en stropers, die tengevolge van de betreding van de Luxemburgse bodem niet zullen nalaten de grens over te steken.

In versterkte plaatsen, als Namen, waar nieuwe troepen reeds zijn aangekomen of worden verwacht, heerst dag en nacht koortsachtige werkzaamheid.

Tussen Stavelot en Malmedy is het treinverkeer geschorst. De bomen langs de wegen zijn aan de grens doorgezaagd en over de baan gelegd; niemand mag nog per fiets of per auto over de Duitse grens.

Brussel, 3 augustus. De Etoile Belge meldt, dat hedenmorgen om 3 u 50 m te Brussel officieel bericht is ontvangen, dat Duitse troepen zich te Visé (even ten zuiden van de Nederlandse grens aan de Maas) bevinden. Te Luik is alarm gemaakt.

Brussel, 3 augustus. Om 11 uur hedenmorgen verzekert men in het ministerie van oorlog, dat tot nog toe geen enkel Duits soldaat het Belgisch grondgebied heeft betreden. Visé is bezet, maar door het Belgische leger. De geruchten, als zouden de Duitsers langs St. Truiden op Brussel toerukken en als zou Engeland honderd vijftig duizend man op onze bodem ontschepen, zijn dus onwaar of althans voorbarig.

Maastricht, 3 augustus. De Belgische consul alhier is nog hedenmorgen te Visé geweest, waar hem van een inval van de Duitsers niets is gebleken.

Brussel, 3 augustus. Een uit Luik gekomen kamerlid heeft medegedeeld, dat hedenmorgen om 4 uur op het fort aldaar een kanonschot was gelost, dat door schoten van andere forten werd gevolgd. Het was echter een vals alarm.

4 augustus 1914

Brussel, 3 augustus. De Duitsers hebben België nog altijd niet betreden. Naar het heet, heeft Duitsland verlangd de versterkingen van Namen te bezetten.

Belgische vliegers uit Luik hebben in de omtrek van Visé Duitse troepen kunnen ontdekken.

De regering verzekert, dat tot nog toe de Duitsers niet België zijn binnengerukt.

Vannacht heeft een luchtschip boven de kolenstreek van de Borinage gemaneuvreerd.

De laatste geruchten zijn dat Franse troepen op Bergen en Charleroi aanrukken. Dit wordt echter nog geenszins bevestigd.

Brussel, 4 augustus. De Duitsers zouden reeds bij Herve (ten oosten van Luik) in België zijn gevallen.

Brussel, 4 augustus. De minister van oorlog heeft het betreden van Belgisch grondgebied door de Duitsers bevestigd.

Tot dusver zijn nog geen aanwijzingen ontvangen, over het betreden van Belgische grondgebied door Duitse troepen.

De Duitse regering heeft vertrouwbare berichten ontvangen, volgens welke de Franse strijdkrachten het voornemen zouden hebben om over Givet en Namen op de Maas aan te rukken.

De Duitse staf meent te weten, dat Frankrijk een grote krijgsmacht concentreert langs de lijn Namen-Givet. Dat is hetgeen tot haar ultimatum aanleiding gegeven heeft. Tot zover de redacteur der Chronique. Het schijnt, dat Duitsland aangedrongen heeft op een

nieuw en gunstig antwoord op haar ultimatum. België blijft echter bij zijn besluit.

Men zegt, zonder dat het officieel bevestigd wordt, dat de Duitsers reeds te Dolhain zouden zijn. Dolhain, een plaatsje van 4500 inwoners, ligt ten oosten en niet ver van Herve in het dal van de Vesdre aan de spoorweg Aken-Verviers-Luik.

Londen, 4 augustus. De Franse gezant meldt dat Duitse troepen België zijn binnengedrongen bij Verviers.

5 augustus 1914

Ooggetuigen beweren dat de Duitsers in Visé aan het vechten zijn met Belgische troepen. Visé moet platgeschoten zijn.

Brussel, 4 augustus. De Duitsers hebben een grondgebied betreden langs Gemmenich en Stavelot (aan de Amblève, aan de spoorlijn Spa-Ufflingen). Zij zijn reeds tot aan Herve doorgedrongen. Het ministerie van oorlog bevestigt voorlopig nog niets. Zeker is echter dat rond Luik in een straal van vijftien kilometer hevig is gevochten en nog gevochten wordt. Onze troepen bieden hevige weerstand.

De Duitsers zullen proberen Luik in te nemen.

Maastricht, 4 augustus. Ik kom zopas per auto van de Belgische grens bij Moelingen-Visé, waar een gevecht in volle gang is.

Voorlopig vallen de Duitse cavalerie, artillerie en mitrailleurs de Belgische Maasstelling aan.

Grote afdelingen volgen via Aubel, aan de spoorbaan Verviers-Herve-Luik, en Gemmenich. Een ogenblik reden Sleeswijkse huzaren de grote weg naar Eijsden, aan de zuidelijke grens van

Limburg, op, doch zodra ze vernamen dicht bij Nederlands gebied te zijn gingen ze terug.

Wij hadden een gesprek met een officier en enige manschappen die last hadden de Nederlandse grens te eerbiedigen. Ze waren zeer optimistisch gestemd, daar hun de meest fantastische berichten waren medegedeeld, o.a. dat Turkije en Japan aan Rusland de oorlog hadden verklaard, dat Rusland al weg was enz. Ze waren in groengrijs uniform en met dezelfde kleur doek om hun kolbak. Ze waren eergisterennacht uit Sleeswijk weggespoord en via Munster te Aken aangekomen.

Onderwijl donderden kanonnen van de forten, terwijl de Duitse artillerie reeds tot aan de Maas was doorgedrongen, waarover men vannacht zou trachten een brug te slaan. De bruggen van Argenteau (aan de spoorweg Visé-Luik) en Visé deden de Belgen hedenmorgen om 4 uur springen.

Er waren verscheidene vliegmachines in de lucht, zeer hoog, doch werd er onophoudelijk met kartetsen op geschoten. Ik zag de bommen springen, die een bruingrijze rookpluim lieten hangen. Met angst werd de vlucht der meeste eendekkers gevolgd, doch de granaten sprongen wel soms vrij dichtbij doch raakten niet. Door mijn verreijker kon ik hier en daar troepen zien.

Een Nederlandse douanebeambte had bij Visé midden tussen de Duitsers gezeten en volgens een ooggetuige ligt het dorp half in puin en hebben zelfs de inwoners meegevochten.

Luik, 4 augustus. Onder voorbehoud wordt gemeld: Volgens een gerucht zijn hier enige Duitse onderhandelaars in den auto aangekomen om de overgave van de stad te eisen.

Luik, 4 augustus. De Duitsers zijn, nadat zij bevonden hadden dat de bruggen en kunstwerken vernield waren, gedwongen geworden zich in noordelijke richting terug te trekken en zijn vervolgens bij Eijsden over de Maas getrokken. Het tiende legerkorps moet zich bij Eijsden bevinden, het zevende, 40.000 man sterk, te Verviers, het achtste op een plaats, waarvan de naam nog onbekend is. Visé en Argenteau staan in brand.

Naar verluidt, moeten particuliere personen op de Duitsers gevuurd hebben, waarna dezen de bevolking gedecimeerd en Visé in brand gestoken zouden hebben.

Honderdduizend man van het Duitse leger trokken op Luik aan. Men verwacht, dat daar morgenochtend een gevecht zal plaats hebben.

Een gewonde en gevangen genomen Duitse officier toonde zich verbaasd over de tegenstand, welke de Duitsers in België ondervinden. Men had het te Berlijn doen voorkomen, alsof in België geen tegenstand geboden zou worden.

Een Duitse vliegenier is gedood.

Visé, 4 augustus. Op zijn onverwachts zijn hier 150 automobielen aangekomen. In elke automobiel zaten 10 man Duitsers.

Brussel, 4 augustus (4 uur 's middags). De regering heeft tijding ontvangen dat de Duitsers hun opmars op Belgisch gebied voortzetten. Zij zijn thans bij Fléron (dicht bij Luik) buiten bereik van de forten, die echter toch hun geschut laten spelen.

De Duitsers willen blijkbaar de Maas bereiken en door het Maasdal voortrukken.

Brussel, 4 augustus. Men zegt, dat de Koning van Engeland, in antwoord op een telegram van de koning der Belgen, België de verzekering heeft gegeven, zijn onafhankelijkheid, het behoud van zijn grondgebied en zijn onzijdigheid te zullen eerbiedigen en doen eerbiedigen. Hedenochtend is de staat van beleg afgekondigd voor de versterkte plaatsen Antwerpen, Luik en Namen. Het leger beschouwt zich in oorlogstoestand. De veldtocht is begonnen op het gebied van de provincie Luik ten zuiden van Aken. Het Duitse consulaat te Brussel heeft het wapenschild afgenomen.

Parijs, 4 augustus. Verscheidene bladen melden, dat in de nacht van maandag op dinsdag het zesde Duitse legerkorps zich binnen Moresnet bevond en voorwaarts rukte, zich concentrerend tussen Moresnet en Eupen. De Duitse inwoners van Namen en Luik moeten uit die steden zijn gezet. Men hoort te Aywaille het dreunen van het geschut.

Brussel, 4 augustus. Officieel wordt bevestigd, dat de Duitsers België zijn binnengedrongen.

Brussel, 4 augustus. De Duitsers rukken naar het binnenland aan; zij bevinden zich in de streek van Fléron. De lijn die zij willen volgen is niet duidelijk; gaan zij naar het zuiden dan blijven zij doorgaans onder Belgisch geschut. Andere geruchten zeggen dat zij België geheel doorsnijden zouden, Brussel bezetten en in Frans-Vlaanderen zouden gaan beletten dat Engeland tussenbeide zou komen. Al deze nieuwtjes zijn natuurlijk geenszins betrouwbaar.

Maastricht, 4 augustus. Ik zag zoeven om 4 uur op de landweg buiten de stad het vuur bij of boven Visé. Ik hoorde ook duidelijk geweerschoten.

Beek (Ned. Limb.), 5 augustus. Sedert gisterenmiddag hoort men hier voortdurend kanongebulder. De Duitsers schijnen de Maas nog niet over te zijn.

Maastricht, 5 augustus. De eerste Duitse gewonden, drie man, zijn hier per auto zoeven aangekomen. Losse paarden worden opgevangen en hier gebracht.

De doortocht van Duitsers uit België blijft hier doorgaan.

Maastricht, 5 augustus. Het gevecht op de Belgische grens duurt voort. Het gebulder der kanonnen is duidelijk te horen; van de torens af ziet men het vuren.

Vanmorgen kruisten vliegtuigen en een bestuurbare luchtballon boven Maastricht.

Massa's gezadelde Duitse paarden kwamen hedennacht de stad binnenstormen en werden opgevangen.

5000 vluchtende Duitsers zijn hier doorgetrokken. Zij werden van eten voorzien en vanmorgen om vier uur per trein naar Aken gezonden.

De ambulance te Eijsden ligt vol. Volgens gerucht schijnen de Duitsers, die bezig zijn een nieuwe brug over de Maas te slaan, bij Visé als ratten doodgeschoten geworden.

Zoo juist verneem ik, dat 500 Duitsers de Maas over zijn bij Visé.

De drie gewonde Duitsers zijn op Calvariënberg ondergebracht.

Maastricht, 5 augustus. Tot 12 uur zijn hier 10 gewonde Duitsers door de auto's van het Rode Kruis binnengebracht. De

lichtgewonden worden naar het Ursulinenklooster te Eijsden vervoerd, de zwaargewonden, die chirurgische hulp nodig hebben, naar Calvariënberg, de anderen naar het Rode Kruishospitaal.

Brussel, 5 augustus. Men meldt, dat de Duitsers het bombardement van Luik en Namen hebben aangevangen.

Brussel, 5 augustus. De aanvallende beweging der Duitsers concentreerde zich hedenmorgen in de richting van Barchon (ten zuiden van Visé en ten N.-O. van Luik). De Duitse cavalerie opereert ten noorden van Luik, terwijl de Duitse infanterie de Maas tracht over te steken, waarin zij door het vuur der posten wordt belemmerd.

Brussel, 5 augustus. Officieel is het volgende bericht: De schermutselingen worden voortgezet. De Belgische verliezen zijn aanmerkelijk geringer dan de Duitse. Nochtans gaat de overrompeling voort. De Duitsers hadden te Visé een brug weten te leggen, die door de Belgen weer is vernietigd. Duitsland heeft het Nederlands grondgebied niet betreden. Zijn leger is bij een doorwaadbare plaats de Maas overgestoken. Een Belgische vlieger heeft in de lucht een Duits vliegtuig stuk geslagen en zijn tocht voortgezet.

Aldus het Belgische ministerie van oorlog.

Brussel, 5 augustus. Ziehier bijzonderheden over de nog niet officieel bevestigde oorlogsgebeurtenissen:

De Duitse strijdmacht is om 8 uur 40 met twee kolonnes infanterie, voorafgegaan door lansiers en uhlanen, tussen Gemmenich en Dolhain binnengerukt.

Een kolonne is tot aan Visé gekomen, waar zij zich door de Maas teruggehouden heeft gezien. Van de andere oever beletten de Belgen de overtocht. De forten van Luik dekken hun zeer hevig vuur. De Duitsers hebben een parlementair gestuurd, die de overgave van Luik heeft geëist. Deze werd natuurlijk geweigerd.

Tegen de middag is nieuwe Duitse cavalerie uit 's Gravenvoeren aangekomen. Het Belgisch vuur heeft ze doen wijken. De Duitsers zijn dan meer naar het noorden gegaan en hebben langs Hollands grondgebied Visé en Argenteuil beschoten en in brand gestoken. Anderdeels zouden 40.000 Duitsers zich te Verviers bevinden. Hun doelwit is natuurlijk de inneming van Luik, dat ze echter op een afstand weet te houden.

De laatste geruchten zijn over de nederlaag van een Belgische kolonne. Tweehonderdduizend Duitsers zouden zich aan de Belgische en Luxemburgse grens bevinden. Ik herhaal echter, dat het ministerie van oorlog nog niets heeft bevestigd. Reeds zijn gekwetsten te Brussel aangekomen en naar de ambulances gestuurd.

Volgens de Chronique trekt bij Stavelot (Z.O. gedeelte van de prov. Luik) het 16e legerkorps binnen, om de provincie Luxemburg van het noordoosten naar het zuidwesten op weg naar Frankrijk door te rukken. De opmars van dit korps wordt beschermd door cavalerie, die België is binnengedrongen bij Welkenraedt (prov. Luik, arr. Verviers).

Voorts heeft het 8e legerkorps troepen afgezonden in de richting van Viron (een plaats van deze naam is niet bekend, bedoeld is misschien Virton, in het Z.-O. gedeelte van Belgisch Luxemburg, in de nabijheid van de Franse grens).

Het 9^e en 29^e linieregiment zijn uit Brussel naar het Luikse vertrokken.

Het vertrek was indrukwekkend, zegt een Belgisch blad. Voor de vertrekkende regimenten hield kolonel Meiser een vurige rede. De soldaten antwoordden met een krachtige toejuicing. De kreten Leve de Koning! Leve België! weerklonken schier eindeloos, ondertussen speelde de Brabançonne en het publiek, tot tranen bewogen, was door een ware vaderlandsliefde bezielde. Het was een storm van toejuicingen en kreten.

De Fransen te Doornik. Gisteravond 6 uur is te Brussel ambtelijk medegedeeld, dat de Franse troepen, als bondgenoten van de Belgen, voor de poorten van Doornik waren. Doornik ligt 26 km van Rijsel.

De verrichtingen der Belgische genie. Het snelle optreden van de Belgische genie tot vernieling van bruggen en kunstwerken is een grote misrekening voor de Duitsers geweest.

Vernield zijn tot dusver: de bruggen bij Visé, Argenteau, Embourg en Nesprou bij Dolhain. Verder heeft volgens bericht uit Luik de genie de tunnel van Trois-Ponts te Grand Halleux aan de Amblèvelijn in de lucht laten vliegen. Te Bonnelles zijn de kerk en verscheidene huizen die in het schietveld lagen, platgeschoten. Rondom de forten van de versterkte stelling van Luik zijn de barakken vernield. Op de citadel is een draadloze seinpost opgericht.

Uit Namen. Een bijzondere berichtgever van de Vlaamsche Gazet beschrijft de indrukken, die hij te Namen opdeed aldus: Namen! Het lieve Maasstadje, dat zich zoo heerlijk aan het ontplooiën was voor

het bezoek van de vorst, heeft plotseling de koortsige drukte gekregen van een vesting in oorlogstijd.

Zaterdag wemelde de plaats voor het station van duizenden soldaten. Het was een onophoudelijke stroom vanuit de treinen, over het plein en de straten naar het soldatenkwartier.

Wat een bonte menigte! Koppen uit alle hoeken van het land: de ruw uitgesneden boerenkop uit Vlaanderen met ver dwaasd zoekende ogen, de schertsende Waal, de luidruchtige Brusselaar, het ernstige bedaarde gelaat van intellectuelen. Ook paters en pasters uit alle hoeken van het land.

En in de herbergen. Er waren hele schetsboeken vol te krabbelen voor een schilder. Uit grauwe handdoeken kwamen reusachtige boterhammen, gesneden in een Vlaamse pachthoeve, met een dik stuk spek ertussen en hardgekookte eiers.

Uit de stad gaat een gegons op als een bijenzwerm. Er hangt iets in de lucht, dat niet te beschrijven is. Er gaat een rilling door de harten die evenwel verborgen wordt door een geestige zet of een vrolijk deuntje.

Hier is de soldatenwijk. Het hospitaal, de kazernen, een geharrewar van belang. Bevelen klinken, stemmen vragen, wapens rinkelen, trompetten schallen. De troepen staan hier reeds in het gelid. Tussen de bont geklede soldaten staat er een Vlaamse boer. Links houdt hij 't geweer met de hand omkneld, de hand die gisteren nog de spa hanteerde. Hier is men bezig blikken dozen uit te delen, daar bezwijken de manschappen schier onder de tot barstens toe gevulde zakken.

In de kazerne der lansiers. De stofferige koer is voor het paardenvolk. Fier staan de paarden te trappelen. De mannen in een wijd vierkant. De bevelhebber schouwt zijn volk. Klaroengeschal. Het vaandel wordt vertoond, een hoezee klinkt uit honderden monden. En buiten in de straat, bij het wegrijden jubelt het geestdriftige volk.

Wie denkt hier nog aan de rampen die de geboortegrond bedreigen. Er is een fierheid van te gaan daar waar het heil van allen het vergt. We nemen de elektrische tram langs de Maasvallei, naar Wépion, Profondeville. Geen reizigers meer. Allen hebben de plaats verlaten. We kloppen aan de deur van een hotel. Niemand thuis. In het enige waar de deur geopend is, vinden we plaats in overvloed. En bij zulk mooi weer. Wat loopt de Maas daar stil, kalm tussen haar groots beboste oevers. Heerlijk ligt daar het torentje van Wépion in de Maas weerspiegeld; prachtig de velden daarboven met in de zon de gouden oogst. Midden in 't rimpelende water zit kalmpjes een visser in zijn schuitje. Maar is oorlog nu mogelijk, vraagt ge daarbij? Dat idee vloekt met de zonnige natuur. Wie dit begrijpt moet voor de vrede zijn.

O, kon een dichter, een kunstenaar nu tot de mensen gaan. Maar wie denkt nu nog daaraan? Vanmorgen was ik op weg naar het Salon van Brussel. Nu zit ik hier in de Maasvallei te mijmeren over het lot van Europa.

Rust hier overal. Laat ons nochtans met de schuit oversteken. Daar achter de groene bossen verscholen ligt het fort van Dave. Wij klimmen langs de bosweg. Eindelijk staan we voor de omheining. Ver overzien we hier de vallei. Een schildwacht duikt op. Drie manschappen houden ons tegen. Na veel uitleg worden we doorgelaten. Nu weer wat gedaald naar de ruïne van Dave.

Onvergetelijk is hier de avond vanop die hoogte. Een avond van vrede met opkomende maan en nevelsluiers over de beboste oevers. Daar wordt het schetsboek voor de dag gehaald, maar geen tien minuten later ritselt het in de struiken ten allen kant en een twaalfstal soldaten springen op ons vijftal toe. Men hield ons voor spionnen. Verontschuldigen van weerskanten en de rust is hersteld? Ja, de streek is prachtig verdedigd. Alles is in regel.

6 augustus 1914

Brussel, 5 augustus. De Belgen hebben zegevierend alle aanvallen der Duitsers te Luik afgeslagen. Bij een krachtige tegenaanval der Belgen zijn alle Duitsers die bij tussenpozen de forten waren voorbijgekomen gedood. De gepantserde koepels en overige pantseringen der forten blijken volkomen bestand tegen de granaten der Duitsers;

Het fort Evêque, dat de gehele dag onder vuur is geweest, is in het geheel niet beschadigd.

De Belgische vliegers doen volstrekt niet onder voor de Duitse.

De Duitsers hebben tal van inwoners van Visé doodgeschoten en de stad zelf in brand gestoken.

Brussel, 5 augustus. Generaal Leman heeft een volkomen succes behaald. Geen enkele aanval van de Duitsers is geslaagd. De Belgische troepen voerden geen vestingoorlog, maar manoeuvreerden en leverden bijgevolg een ware veldslag. Zij gedroegen zich met buitengewone standvastigheid, terwijl zij toch met een zeer uitgebreid front vochten en overal krachtdadig werden aangevallen. Het 7^e Duitse legerkorps deed een aanval in het dal van de Vesder (zijrivier van de Ourthe).

Veertigduizend Duitsers waren slaags tegen 25.000 Belgen.

De aanval werd afgeslagen.

Een daarop ondernomen tegenaanval van de Belgen had volkomen succes. Het 7^e legerkorps is in aftocht. Een gedeelte zou over Nederlands gebied zijn getrokken, de Belgen zouden voor de grens halt gehouden hebben.

De Belgen raaptten 600 gewonden in de Duitse linies op.

Men denkt, dat het 10^e Duitse legerkorps een nachtelijke aanval zal doen.

Maastricht, 6 augustus. Een ooggetuige, die zoeven van de Belgische grens terugkomt, meldt dat de brug over de Maas nog steeds niet is hersteld. En telkens, zodra een stuk klaar is, wordt dit weggeschoten. De Duitsers worden beschoten uit de forten Liers, Pontisse, Barchon, Fleron, Retinne, en Baticce en lijden grote verliezen.

Tussen Visé en Berneaux wordt gevochten. In Maastricht liggen op het ogenblik vijftien gewonde Duitsers. De uit België geweken Duitsers (non combattanten), die hedenochtend van hier vertrokken, zonden een telegram van dankbetuiging voor de liefderijke behandeling.

Brussel, 5 augustus. Vanavond half zes wordt in het ministerie van oorlog bekend gemaakt, dat heel de dag rond de forten van Luik gevochten is zonder het minste verlies voor de Belgen, terwijl de Duitsers zware verliezen hebben ondergaan. Allerlei heldendaden aan de zijde der Belgen worden vermeld. De Duitse cavalerie heeft

onder het fort van Liers sterk geleden, terwijl een gemengde brigade belet heeft, dat Luik zelf genaderd werd.

De Duitsers zijn te Welkenrath.

Vaals, 5 augustus. Na het twaalfal (van andere zijde horen wij dat het er 25 zijn - Red) Duitse gewonden te hebben bezocht, die hier zijn binnengebracht (meer zijn er in de loop van de dag niet bijgekomen) heb ik de ganse verdere dag op de berg Lixhe van zeer nabij gadeslagen hoe de Duitsers over de Maas trokken. Die overtocht had plaats in kleine ijzeren boten, die van hedenochtend zes uur af onophoudelijk volkomen ongestoord heen en weer voeren.

Dit geschiedde enkele meters ten zuiden van de Nederlandse grens.

Van pogingen om een brug te slaan was geen sprake. Visé lag ongedeed in de zonneschijn. De ganse middag was ik ooggetuige van het granaatkartetsvuur uit de Belgische forten aan de Maas in noordwestelijke richting.

Een enkele boerderij stond nog in brand, o.a. te Moelingen. Geen enkel luchtschip was heden boven het gevechtsterrein. Wel zag men vliegtuigen.

(Wij vermoeden dat onze correspondent het varen met pontonbootjes, om een brug te slaan, heeft aangezien voor de overtocht van Duitse troepen. Anders kunnen wij ons de tegenspraak van zijn bericht met andere telegrammen niet verklaren. - Red)

Brussel, 5 augustus. De Duitsers hebben een noodbrug bij Lixhe ten noorden van Visé geslagen. De forten van Battice hebben die brug

verwoest. Een afdeling Duitse ruitserij heeft om de Maas te kunnen doorwaden, de Nederlandse grens moeten schenden. (Dit laatste moet onjuist zijn, daar onze grenswacht de Duitsers van de loop van de grens op de hoogte houdt. Red).

Maastricht, 5 augustus. Ooggetuigen verzekeren mij, dat de Duitsers bij grensmaal 45, nabij het gehucht Navagne, bezig zijn paardenvolk over te zetten naar Lixhe. Zij worden bij het overtrekken der rivier niet beschoten.

Maastricht, 5 augustus. Vanmiddag twaalf uur bevond ik mij bij grensmaal 35 bij het gehucht Mesch en kon de Duitse troepen vlak voor mij en ook hogerop langs de hellingen van het mooie heuvelland prachtig zien. Het is mooi weer bij bewolkte lucht. Uit de richting van Touron komt steeds meer paardenvolk zich voegen bij de reeds grote troepenmacht. De mannen zien er fris uit in hun nieuwe grijze uniform. Ik zie de rook der veldbatterijen dichtbij en de in brand staande huizen van Berneau in de verte. Grote grijze ammunitiewagens en rode vrachtautomobielen staan op de weg langs de grens. Niemand van het kijkende landvolk wordt, mits hij op Nederlands gebied blijft, teruggewezen. Het is een indrukwekkend schouwspel.

Zuidelijk van Berneau zijn de kanonnen der Duitsers opgesteld. De Belgische stelling bevindt zich op de heuvelrug aan de linker Maasoever. Men deelt mij mee dat de Duitsers herhaaldelijk beproeven de Maas te overbruggen, hetgeen door het Belgisch geschut wordt verhinderd. Ik hoor verwijderd kanonvuur en soms geluid van machinegeweren. Van de torens onzer grensdorpen waait onze vlag;

Berichten aangaande het platschieten van Visé en Argenteau zijn overdreven.

Luik, 5 augustus. Een dokter, met de Rode Kruisband om de arm, is te Haccourt door de Duitsers doodgeschoten, omdat hij, bedreigd wordend, zijn revolver had afgevuurd.

Uit Luik werd dinsdagavond aan de Etoile Belge geseind, dat de Duitse troepen het bij Spa gelegen kasteel van de Belgische minister Davignon hebben bezet.

Brussel, 6 augustus. De Belgische staf deelt het volgende mede: De Duitsers hebben woensdag de forten aangevallen van het vierkant tussen de Maas, de Vesder en de Duitse grens. Een Belgische tegenaanval is met succes bekroond geworden. De Duitsers zijn naar Holland (Op Nederlands grondgebied zijn ze, naar bekend is, niet geweest. - Red) teruggedreven. Zij verliezen drieduizend man en achthonderd gekwetsten; al de aanvallen van de vijand zijn afgeslagen.

De Belgische troepen, die zeer geestdriftig zijn, vechten tegen een tweemaal sterker leger. Sommige regimenten keerden tot driemaal toe in het vuur terug.

Vannacht moet een nieuwe veldslag plaats hebben gehad. Het 10^e Duitse legerkorps zou van het noordoosten naar het zuiden en zelfs naar het westen de forten der Maas hebben aangevallen. De hoop bestaat, dat de Belgische troepen weer zegevierend uit de slag zullen zijn gekomen.

Duitse cavalerie heeft het noorden van de provincie Luxemburg tot aan Bastenaken en Marche betreden en werd teruggedreven door onze gendarmerie. Drie uhlanen werden voor Hoei door de

burgerwacht gevangen genomen. Men heeft ook Duitse cavaleristen in het noorden van Belgisch Limburg gezien.

Maastricht, 6 augustus. De Belgische dorpen zijn verlaten. Het gerucht gaat, dat de Duitsers terugtrekken. Er wordt hier geen geschutvuur meer gehoord.

Maastricht, 6 augustus. Hier zijn tot nu toe 35 gewonden binnengebracht, waaronder 3 Belgen. 25 burgers liggen in het Rode-Kruishospitaal. Het Ursulinenklooster te Eijsden ligt vol.

Volgens een ooggetuige, die met een Rode Kruisauto op het slagveld is geweest, ligt dit als bezaaid met Duitse soldaten en Belgische burgers. Deze laatsten schijnen geschoten te hebben op Duitsers en zijn afgemaakt.

Maastricht, 6 augustus; Veel kan er van hieruit niet meer gemeld worden. Het toneel van de veldslag heeft zich verplaatst. Het maakt de indruk, dat er om Luik en aan de kant van Verviers erg gevochten wordt. Aan de rechteroever van de Maas dus, daar waar gisteren nog grote Duitse troepenmachten lagen, is het zeer kalm en zijn nog slechts kleine troepenafdelingen, zodat men de bewering wel dient aan te nemen, dat de Duitsers beneden Lixhe, vlak bij de Hollandse grens, een betonbrug over de Maas hebben geslagen en aan de overkant zijn, om daar verder te trekken.

In Eijsden beweert men deze nacht het overtrekken der troepen gehoord te hebben. Te zien was de brug niet, omdat die weg afgesloten is. Visé ligt uitgestorven, evenals de plaatsjes Berneaux en Argenteau, waar Duitse posten patrouilleren. Een officier geleidde daar een transport Belgische gevangenen en nam de burgemeester van het plaatsje als gijzelaar mee.

De Duitsers blijven steeds de Nederlandse grens eerbiedigen. Uit de forten wordt niet meer aan deze zijde geschoten, waar men ook al uit af moet leiden, dat het gevecht zich verder België in verplaatst heeft.

Brussel, 6 augustus (half twaalf). Er is op dit ogenblik geen enkele gewapende Duitser te Luik. Een afdeling ruitery was doorgebroken, maar is ontwapend. De officiële telefonische gemeenschap met Luik is hersteld.

Luik, 6 augustus ('s ochtends). Sedert gisterenavond half twaalf heeft het geschut niet opgehouden te bulderen. Er was in de nacht geen paniek, maar daar de Duitsers er in geslaagd waren de gordel van het fort van Fléron binnen te dringen, richtten zij het vuur op Bressoux, waarvan menig huis werd vernield of in brand geschoten. Een afdeling uhlanen slaagde er met ongelooflijke vermetelheid in, Luik binnen te komen tot aan de rue Sainte Foi, waar de staf gevestigd is, met het voornemen om die te vermeesteren. Gelukkig werden zij door de Belgische troepen verrast en gedood. De kreten: Leve België! barstten los. De burgerwacht zond estafettes naar alle kanten uit, vergezeld van een trompetter, die bekend maakten, dat de stad volstrekt niet genomen was en dat men dapper tegenstand bood.

Het is echter mogelijk, dat de Duitsers een nieuwe aanval voorbereiden.

De Fransen komen de Belgen te hulp. Het Journal de Bruxelles meldde gisteravond: Twintig- à vijfentwintigduizend Duitsers zijn vanochtend tussen 7 en 8 uur Manhay voorbijgekomen (in Luxemburg). Zij trokken in de richting van Aywaille en Luik.

De Fransen zullen ons in geforceerde mars te hulp komen.

Wij zullen niets zeggen over hun bewegingen en wekken alle vaderlanders op om mede de strengste discretie in acht te nemen.

Een vijf of zes Franse soldaten zijn met een auto Luik binnengereden. Zij werden luid toegejuicht.

Een Franse vlieger is de Franse troepen vooruitgevlogen en heeft hun komst aangekondigd.

De tegenstand van onze forten is buitengewoon geweest. Op het fort Evegnée is niemand gedood. De actie is geschied overeenkomstig het plan van generaal Leman, die met opzet de Duitsers tussen de forten heeft laten opdringen en vervolgens met bewonderenswaardige kracht een tegenaanval heeft gedaan, heeft zich met roem overdekt.

Men verzekert ons, dat het grootste deel van de Duitsers, die aan het gevecht hebben deelgenomen, tot de landweer behoren.

Uit Luik. Door de middaguitgave van "La Meuse" werd maandag het bars ultimatum van Duitsland door de hele stad gebliksemd. Men kon het niet geloven. Er zijn er nog, die het zo ongehoord vinden, dat ze er de mogelijkheid van niet kunnen begrijpen.

Doch wanneer rond twee uur het hele 13e regiment voetvolk, met muziek en vaandel de stad uittrok en vergezeld was van alles wat nodig is om naar een oorlogsveld te trekken; wanneer men de verpleegwagens met hun verplegers, onder wie veel jonge Luikenaars, leraars en onderwijzers, zag voorbij trekken; wanneer achter één der wagens een zestal jonge geestelijken, mee optrokken, de trompetten bliezen, de soldaten vreugdeliederen zongen, en die tocht van wie weet hoeveel duizenden, anderhalf uur duurde, terwijl tezelfdertijd wagens en auto's vol met alles op

u af stormden en een hele kudde vee en schapen de stoep op moest om de straat vrij te laten; wanneer toen het volk luidkeels riep “Leve het leger! Leve België!” en daarna mee dan honderd kanonnen en mitrailleuzen in dezelfde tocht gingen; wanneer men hoorde, “Naar Tongeren, à Tongres!” dan kwam toch het hart van velen, die geen soldaten waren, vol en bewonderde men de moed van onze soldaten, onder wie zovelen blijkbaar eerst van gisteren terug in ‘t leger kwamen, na jarenlange afwezigheid.

Daar rusten ze even voor ons huis. En uit verschillende deuren komen potten en emmers met water en op een oogslag stonden we daar met een tiental drinkglazen onze dapperen tot dienst. Een handelaar deelde volle kisten sigaren uit.

We zijn naar de kazerne van St. Walburga gegaan. Wat al Vlamingen; men hoort bijna niets anders dan Vlaams. Honderden liggen er op het gras in het park. Die we zagen, zijn tevreden. Veel ouders echter, die van ver komen, moeten weerkeren, zonder hun zonen te hebben gezien. Binnen in de kazerne is ‘t bijna onmogelijk ze te vinden. Die jongens kunnen niet genoeg lof spreken over de wijze, waarop ze door de Luikenaars worden onthaald.

Er wordt een heel stel voor draadloze telegrafie opgericht, dat duizend kilometer ver draagt. Een Luiks student doet dit en staat aan ‘t hoofd van die hele instelling. Het vaderland zal hem dankbaar wezen.

Zo druk dat de voertuigen in de bochten stoppen moeten, komen allerhande vrachten en allerhande gevaarten de stad binnen. Men staat soms verwonderd en gelooft nauwelijks wat men ziet. We zijn weer in de altijd drukke Brusselsestraat, waarin, vooraleer ze naar het centrum leidt, vijf grote straten samenlopen. Zie, karren met

één en twee paarden bespannen, zware en logge boerenwagens met vijf logge Vlaamse paarden, alle van 's Herenelderen en Valmeer in Limburg, ook van Borgloon komen door de straat, vol vee, varkens, kalveren, hooi en stro. Boven op een strokar ligt een korf vol konijnen, op een andere, een grote mand met kiekens. Wacht, daar komen er weer, wie weet van waar, te Haut-Pré met de trein aangekomen, een dertigtal paarden, door soldaten afgehaald, binnen. Wat prachtige beesten zijn er bij!

Dwars door alles rijden de auto's oorverdovend de hoogte naar de vesting van Sint-Walburga op. Daar is er één met zuiver stro gevuld, waarop ligt vlees. Daar blijft er een stil. Vijf soldaten springen op de weg. Daar vier tot boven toe vol brood. Een andere met dozen, potten, pannen, allerhande gerief.

Het volk beweegt traag, zegt weinig, is zeer ingetogen, treurig bijna van bevangenheden. Elkeen denkt aan vreselijke dingen.

De intocht der Duitsers te Verviers. Omstreeks 10.15 kwamen, zo werd dinsdag uit Verviers gemeld, 4 of 6 uhlanen van Stembert in Verviers aan. Zij begaven zich dadelijk naar het stadhuis. Vergezeld door een stafofficier der burgerwacht is het hoofd der patrouille naar de burelen van de staf gegaan, terwijl de andere uhlanen terugkeerden om verslag te brengen aan de Duitse commandant die met andere troepen volgde.

Even vóór 11 uur kwamen 150 uhlanen aan, voorafgegaan door een officier der burgerwacht per auto, met een witte vlag.

De troep zag er niet krijgshaftig uit.

Generaal von Emmich, bevelhebber van het Duitse Maasleger, heeft ten stadhuize een proclamatie afgegeven, waarin wordt gezegd:

“Tot mijn groot leedwezen zien de Duitse troepen zich genoodzaakt de grenzen van België over te trekken. Ze handelen onder de dwang van een onafwendbare noodzakelijkheid, daar de Belgische onzijdigheid reeds geschonden was door Franse officieren, die vermomd het Belgische grondgebied per automobiel doortrokken, om in Duitsland te dringen.”

Het manifest vervolgt dat de Duitsers een vrije weg nodig hebben, dat de soldaten in gemunt goud de levensmiddelen betalen zullen, die in het land genomen moeten worden.

Het hangt van uw wijsheid en van een onbegrepen vaderlandsliefde af uw land voor de afschuwelijkheden van de oorlog te behoeden.”

De Duitse voorhoede is, van 10 uur af, langs Remonpré, Verviers binnengetroten. Vervolgens heeft het Duitse leger overal in de stad gebivakkeerd.

De soldaten van het 20e regiment infanterie, komende van Berlijn, schenen uitgeput, terwijl het 35e regiment, uit Brandenburg, er flink uitzag.

De voorhoede, welke Luik bedreigt, moet volgens opgevangen gesprekken van Duitse officieren, uit 50.000 manschappen bestaan.

Tussen 10 uur 's morgens en 8 uur zijn ongeveer 14.000 man Verviers binnengetrokken.

De Duitse soldaten zijn eenvormig gekleed, in grijze uniformen. De officieren zijn evenzo gekleed, doch onderscheiden zich van de

soldaten door een zeer smal goudgalon, op de mouw aangebracht. De officieren van de staf dragen een vergulde gordel.

De gevechten bij Visé.

Van Belgische zijde wordt over de gevechten bij Visé nog gemeld: Het gevecht aan de brug van Visé is dinsdagmiddag begonnen. Een compagnie van het 12e linie, onder bevel van luitenant Claude bewaakte de brug aan de linkeroever.

Omstreeks half twaalf werd een vliegtoestel, uit Duitsland aankomend, op grote hoogte gezien. De mannen van het 12e linie snelden dadelijk toe en zagen het vliegtoestel in de verte verdwijnen. Kort nadien rukten Duitse ruiters aan de rechteroever aan op enige honderden meters van de brug.

Op het zien der Duitse uniformen schoten onze soldaten op hen en hun vuren werd dadelijk door de kanonnen van het fort van Barchon gesteund.

De Duitse ruiters moesten terugtrekken.

Het is onbetwistbaar dat het vuur der Belgen hier aan de Duitsers zware verliezen moet hebben toegebracht.

Toen zij zich in de onmogelijkheid bevonden de brug van Visé over te steken, schoten de Duitse ruiters en infanteristen, ondersteund door de artillerie naar de huizen gelegen tussen Visé, Hallembeye, Lixhe en Nijvel.

Van het fort Barchon werd op de vijand geschoten.

Te 3 uur 's middags staakte het 12e linie het vuren en trok zich terug.

Het 12e linie was wonderbaar van moed en geestdrift. De Belgen hadden 2 doden en ongeveer 15 gewonden.

Aan de kant der Duitsers zijn de verliezen zwaarder geweest, want onze soldaten waren beter beschermd en hun vuren heeft in de vijandelijke gelederen ernstige verwoestingen aangericht.

Andere kleine gevechten werden tot het vallen van de nacht geleverd.

Vier eskadrons van 600 man, onder de bevelen van bevelhebber Cumont, zijn heel de namiddag tot verkenningen overgegaan langs de verdedigingslijn, zodat generaal Leman, bevelhebber van Luik, te 6 uur 's avonds ingelicht was over de verschillende punten, door de vijand bezet. Hij kende bovendien, dank zij de militaire vliegers, de samenstelling en de getalsterkte der troepen die het grondgebied hadden overrompeld.

Een patrouille der lansiers overviel een Duitse voorpost. De Belgische kapitein greep de karabijn van een zijner mannen en sloeg twee Duitsers dood. Een derde viel uit het zadel en werd afgemaakt. De anderen konden in allerijl vluchten.

Niet ver van Bellaire werd op een Duits vliegtoestel aanhoudend geschoten. Een kogel trof de vlieger, op 500 meter hoogte. Het toestel viel en de vlieger werd gedood.

Na het gevecht aan de brug van Visé, toen de mannen van het 2e bataljon van het 12e linie, onder de bevelen van majoor Collijns, met de bevelhebbers de Burggraeve, François en Godefroid, terugtrokken, zongen de dappere Vlamingen van de heldhaftige troep: "Zij zullen hem niet temmen, de fiere Vlaamse leeuw!"

Het bloed der Vlaamse gemeentenaren was in de aderen der Vlamingen aan 't koken gegaan!

Een klein Belgisch peloton, onder 't bevel van een onderofficier, heeft zware verliezen aan de staf der voorhoede van de overrompelaars toegebracht, nabij Hermalle-sous-Argenteau.

Het peloton ontdekte een groep van 10 stafofficieren. Zodra deze in het bereik van hun schot gekomen waren, werden zij op geweervuur onthaald. Alleen drie officieren konden zich ten gronde werpen; de anderen werden gedood.

Italianen te Luik. De talrijke Italianen te Luik, zegt een Belgisch blad, hebben een oproep ontvangen van hun landgenoot Bruzio Romano, die er aan herinnert dat Italië zich onzijdig heeft verklaard in de strijd. Naar 't moederland niet kunnende vertrekken, zegt de oproep, om onze armen ten dienste van de koning te stellen, zullen wij de zaak der vrijheid van België verdedigen. Stellen wij onze armen, onze geestkracht, ons leven zelfs ten dienste der krijgsbevelhebbers van Luik ter verdediging van ons tweede vaderland!

De verrichtingen der Belgische genie. Reeds in de nacht van maandag op dinsdag heeft, gelijk men weet, de Belgische genie de bruggen van Visé en van Argenteau doen springen. Een inwoner van Visé verhaalde aan de Gazette de Liège:

“Het was omstreeks kwart voor elven, ik maakte mij gereed om naar bed te gaan, toen ik eensklaps een vervaarlijke ontploffing hoorde.

Daar hebt ge 't! dacht ik; de Duitsers zijn de grenzen over.

Korts nadien een nieuwe ontploffing. Nu geen twijfel meer, de Duitsers naderen.

Ik kleepte mij aan en ging naar beneden. De verschrikte inwoners kwamen uit hun huizen. Ik vernam dat men de bruggen van Visé en Argenteau had doen springen.

Een korporaal had gemeend Duitse helmen te zien en had onmiddellijk alarm geslagen.

Omstreeks kwart voor vieren nieuwe ontploffing, nog heviger dan de vorige. Men deed de brug van Visé verder springen, daar de vorige ontploffing geen voldoende uitwerking had gehad.

Van al de huizen in de omtrek sprongen de ruiten. Ontzaglijke steenblokken, van de brug afgeworpen, vielen neer aan de voet van de berg. Een van deze vloog door de muur van een naburig gebouw en maakte er een bres van 3 meter breed.

Het fort Bonnelles heeft, volgens een nader bericht, behalve de kerk ongeveer 150 huizen in het schietveld laten springen, platgebrand of platgeschoten. Een Belgisch blad meldt nog dienaangaande: Er hebben natuurlijk bij die gelegenheid droevige tonelen plaats. Om half elf werd de stormklok geluid. Op dat ogenblik brandden vijftig huizen, Vervolgens werd de kerk in brand gestoken. Op die manier werden 130 huizen vernield. Vervolgens heeft men de bomen van de omtrek neergehaald. Men kondigt aan dat nog andere huizen zullen opgestookt of gedynamiteerd worden, want gisterenmorgen heeft het dynamiet het werk voltooid dat 's nachts werd aangevangen.

Het Handelsblad van Antwerpen meldt, dat de eerste Duitse krijgsgevangene, die de Belgische troepen in handen is gevallen,

een kapitein Forstner is. Niet te verwarren met de bekende tweede luitenant van die naam.

7 augustus 1914

Maastricht, 6 augustus. De Duitsers zijn er in geslaagd een brug te leggen over de Maas, vlak bij de Nederlandse grens, waar zij gisteren met bootjes over voeren. Een gans legerkorps trekt er nu over.

Maastricht, 6 augustus. Ik zie van de Maasbrug in zuidelijke richting een breed vuur, dat op een geweldige brand wijst. Het is op de brug en in de stad drukker dan ooit. Militairen en politie wekken rusteloos op tot doorlopen.

Maastricht, 6 augustus. Als ik dit telegram verzend, zijn nog geen 36 uren verlopen na de aankomst van de eerste gewonden gistermorgen, en het is alsof we tienmaal langer hebben geleefd door de aanblik en het vernemen van zoveel droevigs. Licht in het donker is het liefdebetoon van velen en de sympathieke houding van de bevolking van Maastricht. Allen, die iets kunnen doen, tot padvindere toe, zijn vol ijver. De garnizoenscommandant is onvermoeid, de Duitse consul steeds in de weer. Artsen en verplegend personeel doen al het mogelijke, auto's van particulieren - aldoor ter beschikking van het Rode Kruis - geestelijken van beide gezindten, doen hun plicht. Allen werken samen en het publiek is vol stille deelneming. Van de gewonden zijn er in dit gesticht Calvariënberg vier gestorven.

Een hunner was een Belg, verder 2 Duitse fuseliers en de jonge graaf Arnim uit Brandenburg, wiens vader hoofdofficier van dezelfde troepenmacht bij Visé was. De gewonden hebben ter aanduiding van hun identiteit een bandje om de hals met een metalen plaatje,

waarop het nummer van het regiment, enz. Het zijn meest jonge mannen uit Noord-Duitsland, een enkele onder hen is gehuwd. De meesten zijn even 20 jaar. Zij blijken meest allen chauvinistisch vaderlandslievend en vragen naar oorlogsberichten van "Paris" en de "Franzosen". Uit hun mededelingen blijkt, dat het landvolk op de Belgische grensdorpen zich geducht heeft verweerd, en ook, dat enkelen van hen bij vergissing zijn getroffen door Duits geweevuur in de nacht. Vannacht kwamen nog verscheidene Belgen., onder hen een boerenjongen van misschien 14 jaar, wiens huisgenoten merendeels zijn gedood. Voorts is in de ogenkliniek nog een Duitser opgenomen, en in het gesticht Calvariënberg, eindelijk, twee kraamvrouwen, beide behorende tot de talloze uitgezette Duitsers die dinsdag van vier uur 's middags tot drie uur in de nacht hier doortrokken op weg naar hun vaderland. Hun ellende was onbloedig maar komt die der gewonden nabij. Er liggen hier nu ongeveer veertig strijders van het slagveld.

Maastricht, donderdagavond 6 augustus. Geen wonder, dat er in Maastricht een ongewone stemming heerst. Men hoort er overdag en 's nachts het gebulder van het geschut over de grenzen, en de ganse dag rijden er auto's van de inderhaast tot hospitaal van het Rode Kruis ingerichte oude Augustijnenkerk naar het slagveld en terug. Reeds is er aan heel wat gekwetsten - men zegt mij ongeveer een veertig - hulp verleend. De zwaargewonden worden naar Maastricht vervoerd, omdat er soms chirurgisch ingegrepen moet worden. De lichter gekwetsten ontvangen hulp te Eijsden. Juist toen ik vanmiddag kort na aankomst uit Nijmegen even in het Rode Kruishospitaal binnenliep, waar een staf van geneeskundigen en veel vrouwelijke hulp op alles voorbereid zijn, werden er per auto drie Duitse gekwetsten aangevoerd. Ik zag hen het portaal der voormalige Augustijnenkerk, die ook al eens als school dienst gedaan heeft, binnenkomen. Men zegde mij, dat het twee officieren

met één mindere waren. De ene sleepte zich voort met een beenwonde, de andere - een rijzige gestalte - wie de lange lichtgrijze soldatenjas los om de schouders hing, had een verband rond het hoofd. Het linnen was rood doorweekt van bloed. Ik verwonderde mij erover, dat er, nu kort bij onze grenzen zo bloedig gevochten wordt, niet meer gekwetsten worden aangevoerd. Men toonde mij in het hospitaal echter een heden ontvangen telegram van het hoofdbestuur van het Rode Kruis, waarin er aan herinnerd werd, dat het aan het ambulancepersoneel verboden is, over de grenzen van het rijk gekwetsten op te gaan nemen, ingevolge het Koninklijk Besluit van 19 maart 1913. Een jonge gekwetste, in het Rode Kruishospitaal gebracht, drager van een aristocratische Duitse naam en zoon van een der aanvoerders, die voor Luik staan, is vanmiddag gestorven. Hij was nog geen twintig jaar, zo wordt mij gezegd. In het hospitaal, vernam ik voorts - zoals gij in Holland trouwens wel weten zult - dat Prins Hendrik der Nederlanden, als hoofd van het Rode Kruis in ons land, Maastricht bezoeken zal.

Ik ben, nu ik dit schrijf, zojuist teruggekeerd van het dorpje Mesch, aan de Nederlands-Belgische grens, waar ik een der machtigste tonelen aanschouwd heb van mijn ganse leven; een grote Duitse troepenmacht, die zich daar gereed maakte om, even ten zuiden van Lixhe, niet ver van Eijsden, de Maas over te trekken naar Luik. Mesch ligt op Nederlands gebied aan de grote heerweg, die van Aken over Fouron le Comte, in het Hollands Voeren genaamd, naar het Maasdal voert.

Het zou onder normale omstandigheden een allerprettigste wandeling geweest zijn van Maastricht naar Mesch, door het licht heuvelende Limburgse land vol bekoorlijke bosjes en veel hellingen met rijpend graan. Het tussen de hellingen wegschuilende kerkorentje van Mesch had twee Nederlandse vlaggen

uitgestoken, opdat het toch maar niet voor een Belgisch gebouw aangezien zou worden; en zo menig grensdorp heeft in deze streek hetzelfde gedaan. Van het kerkje voert een paadje door het koren naar de Belgisch-Nederlandse grenspaal; aan de ene zijde het Nederlandse, aan de andere zijde het Belgische wapen, en het jaartal 1843.

Enkele meters van die paal af ligt de grote heerweg, waar ik u hierboven van sprak. Men heeft hier het volle gezicht op het Duitse kamp, dat in een wel zeer liefelijk landschap gelegen is. Een naar de Maas afhellende vlakke bouwland, door beboste heuvels omringd; en op deze vlakke een bonte opeenhoping van een overstelpend aantal paarden, wagens, manschappen. Het zijn de troepen, die op gaan naar Luik en andere vestingen, en die de Maas over moeten, wat over de noodbrug slechts langzaam kan gaan. Men zou aan manoeuvres op reusachtige schaal kunnen denken, zo niet telkens achter een verre heuvelketen geweervuur ratelde - zo ver men wist, dat er oorlog was en men de ernst niet zag, die op de gezichten der manschappen te lezen staat. Want wij zijn vlak bij de Duitse troepen, wij spreken met hen.

Links van de hoge kant der afhellende vlakke drommen steeds nieuwe troepen aan.

Steeds meer ruiters verschijnen boven aan de heuvelrand; machinegeweren worden voortgereden op een terrein, dat nog zoeven een welig bietenveld was en dat ik nog voor mijn ogen door talloze paardenpoten tot een arena zie vertrappelen. De aanrukkende ruitery baant zich een weg dwars door korenvelden waarvan de halmen vergeefs gewassen zijn. Dit graan zal niet geoogst worden. Een vrij groot stuk land met prikkeldraad afgezet, - misschien werden er 's avonds koeien gemolken -, wordt in een

oogwenk van het draad ontdaan. Voor de met bijlen en scharen gewapende soldaten is dat een ogenblik werk.

Deze troepen zijn in hoofdzaak lansiers en uhlanen. De eersten dragen de dodende lansen met de roodgele vlagjes, de anderen hebben de aardig platte helmbedekking; en steeds meer ruiters naderen van over de heuvelrug. Zij hebben allen de helmen met hoezen bedekt. Talloze trosagens hotsen de weg af. Er zijn er met zes paarden bespannen en ordelijk, zonder dat men veel commando's hoort, weet dat alles - wagens en kanonnen en duizenden mensen en paarden - zijn plaats te vinden.

Onder de jongere officieren - hoe jong lijken velen - vallen ettelijken door de zeer gunstige gezichten op, mager en energiek. een jong officier nadert de dichte haag Maastrichtenaren, die uitgelopen zijn, en vraagt om een krant. Iemand biedt hem een Hollands blad aan, en dan buigt de officier zich met een vriend over het blad. Beiden lachen en de een roept, dat hij het niet kan lezen. En intussen worden zwaar geschut en houwitsers door de welig bebouwde velden aangereden.

Ik zie nu de Holsteiner dragonders aanrukken. Zij dragen ook bevlagde lansen; en op het vaandel, dat in een leren foedraal wordt meegevoerd, lees ik het jaartal 1870-'71. Dan, plotseling, in deze chaos van tienduizenden mensen, die allen in het grauwgrijsgroen gekleed zijn, van paarden en wagens en kanonnen, dreunt een stoet van auto's aan. Men zegt, dat de kroonprins komt met 80,000 man om op Verviers aan te rukken.

Achter de auto's een nieuwe strijdmacht: het is voetvolk in pakken van dezelfde kleur, verzorgd tot in de puntjes zoals alles wat wij zien. Maar wat zie ik voor hen uit gaan, een vijftiental burgers,

boeren of dorpse handwerkslieden, de handen op de rug en het hoofd gebogen. Het zijn krijgsgevangenen uit een of ander Belgisch dorp, waarvan de bewoners zich waarschijnlijk tegen de Duitsers verzet hebben. Ik moet plotseling onweerstaanbaar aan Rodins Burgers van Calais denken; het hart klopt mij heftig als ik die sombere boerenkoppen voorbij zij trekken.

Maar daar roept lachend een officier mij in het Engels aan en vraagt of ik een oorlogscorrespondent ben. Boven de heuvelkam langs welke de Duitse troepen blijven afdalen in eindeloze stoet, komt, tegen een diepblauwe zomerhemel, een zwarte regenwolk opzetten en eensklaps is daar tegen het nog heldere stuk hemel een zwart vliegtuig zichtbaar. Als een onheilspellende sombere roofvogel drijft hij heel hoog en heel langzaam boven de troepenmacht. Is hij een Duitser of een Belg die bommen zal uitwerpen?

Uit de toeschouwers lopen velen weg, maar de Duitse legermacht werkt rustig voort en heeft inmiddels voor onze ogen langs de in de grond geplante lansen een veldtelefoon aangelegd. Het machtige schouwspel boeit mij zo sterk, dat ik niet bemerk hoe rond mij plotseling velen teruglopen. Dichtbij mij hoor ik een commando en de woorden "geladen pistolen". Dan spring ook ik achteruit tot bij het vertrouwde grenspaaltje, waar mijn fiets tegen aan leunt.

Maar een Duits officier, het pistool op mij gericht, roept mij toe: "Komt u even hier!" Ik kom en hij neemt mij mijn aantekenboekje uit de hand en zegt dat wij over de grens zijn gekomen. Hij studeert mijn Hollandse krabbels door en vraagt mij wat het beduidt. Inderdaad waren wij het veilige grenspaaltje enige meters voorbij geschoven. Eerst als er een tweede officier naderbij komt - en het blijkt degene te wezen, die mij aangeroepen had - krijg ik mijn

boekje terug met het verzoek, op ons eigen grondgebied te willen blijven.

Een volkomen betrouwbare ooggetuige vertelt mij nog, dat hij in het dorp Berneau ten Zuiden van de weg, waarlangs ik de machtige Duitse troepenmacht zag oprukken, doodgeschoten dorpelingen in de straten heeft zien liggen. Het waren mannen die uit hun ramen op de Duitsers geschoten hadden. Van al de wilde geruchten die hier overigens lopen, maak ik u geen melding.

Maastricht, 6 augustus. Wij zijn zo dicht bij de strijd en toch zo ver af, want we weten niets beslist. De vlammen die we van op de Maasbrug in de richting van Luik zien opstijgen, doen de geruchten haast tot zekerheid worden dat Bassenge en Luik in brand staan. Het is vreselijk, en dat de strijd niet ver af is bewijzen de gewonde Duitse maar ook Belgische soldaten die nog steeds binnengebracht worden.

In het Rode Kruishospitaal zijn op het ogenblik 27 gewonden, op Calvariënberg 23 en in Eijsden 27. Morgen worden 3 Duitsers begraven.

Het gerucht dat Prins Hendrik verwacht wordt, heeft zich als een lopend vuurtje door de stad verspreid en vol staan de straten die naar de Augustijnen leiden. We horen zoeven dat de Prins er nog niet was, hedenavond echter nog in de stad verwacht werd. Aan de andere kant zien we duizenden vrouwen, mannen en kinderen biddend trekken naar de O.L. Vrouwekerk ter aanbidding der sterre der zee.

Ik hoor ze van hier uit mijn kamer zingen en het is merkwaardig welke kalmte de bevolking hier put uit het geloof. De kalmte en de bezadigde toespraken der geestelijken dragen daartoe het hunne

bij. Ik hoor de verdragende stem van de geestelijke een straat ver tot mij doordringen.

Nog een tafereel uit Visé; een Nederlandse dame met haar twee kinderen, wier man onlangs te Visé aan het station werd geplaatst, was in de kelder gevluht. Nadat het stil was geworden, kwam zij te voorschijn en hoorde de Duitsers om proviand roepen. Ze sprak Duits tot hen en dadelijk werd ze opgevorderd, tussen 2 soldaten mee te gaan om de weg naar de Maas te wijzen, terwijl ze met een revolver bedreigd werd zo ze niet de waarheid zei. Toen moest ze naar de winkels om proviand voor hen te halen en eindelijk werd ze met haar echtgenoot en kinderen met de handen in de hoogte op hun verzoek onder escorte over de grenzen gezet. Hoe de familie hier ter stede aankwam laat zich begrijpen.

Maastricht, 6 augustus. Zojuist zijn ongeveer 20 Duitsers, die bij Montenaken de grens overschreden hadden ontwapend en Maastricht binnengebracht.

Ook kwamen in de namiddag eerst 3, daarna nog 5 gewonde Duitsers hier binnen.

Maastricht, 6 augustus. In het dorpje Berneau moeten vele gewonden liggen. Men ziet er geen mens, wat er is heeft zich in de kelders verborgen. Gisteren zijn kleine troepen Duitsers door het dorpje Eben getrokken, sommigen in de richting Hasselt, anderen naar Tongeren. Een geloofwaardig persoon uit die buurt vertelde dat een groepje van 20 Duitsers, door de soldaten in Hasselt aangehouden, zich daar hebben overgegeven. De Duitsers die in de kleine dorpjes overnachtten lieten de inwoners ongemoeid en betaalden hun vertering.

Zoeven werden drie gewonde Duitsers hier binnengebracht waarbij twee officieren. Ook een Belgisch burger uit Berneau is nog opgenomen.

Een rijksveldwachter in het Belgische dorp Sluizen, die weigerde zijn karabijn af te leggen op herhaald bevel van een Duits officier is door een schot verwond.

Maastricht, 6 augustus, 10 uur. Gisteren had ik bij het prachtige, heldere weer een schitterend uitzicht van de berg bij Lixhe af en kon ik het Duitse vuur op de Belgische forten Barchon en Pontisse zeer goed waarnemen. Hedenmorgen is het regenachtig, zodat men van de Mescherberg bij Eijsden niets kan volgen.

Vannacht, tussen 1 en 3 uur, heeft men hier zeer hevig kanonvuur gehoord; daarna nam het af en deze morgen hoort men niets meer. Berneau, enkele kilometers over de grens, ziet er vreselijk uit. Gefusilleerde inwoners zag ik er bij dozijnen langs de weg liggen. Andere inwoners zitten in kelders opgesloten, krankzinnig van angst. Langs verscheidene landwegen zag ik boeren dood op de weg liggen.

Eijsden, 6 augustus, 5 uur. Voor wie hier de ganse dag vertoeft, is het haast ondoenlijk, zich te vrijwaren voor alle ongelooflijke geruchten, die hier de ronde doen. Ik geloof dan ook voorlopig alleen, wat ik zelf zie. Zodra het hedenmiddag bekend werd dat de Duitsers een paar minuten verder een brug gemaakt hadden, waarover reeds automobielen passeerden, begaven wij ons - een klein troepje Hollanders - door weilanden en korenvelden naar dat uithoekje van Nederland waar de grens de rivier raakt. Bij grensmaal 43 troffen wij een kampement aan van een paar duizend cavaleristen. Een paar minuten verder in 't gras liggend aan de Maas

hadden wij een goed zicht op de schipbrug, waarover reeds automobielen passeerden.

In Lixhe hoorden wij de op buit beluste soldaten kippen slachten. Wat later verontrustte ons een aanhoudend geweervuur in Lixhe, in het gehucht Nivelles en in Lanaye.

Op het kasteel van de graaf de Geloos zag ik 400 arme Belgische vluchtelingen ondergebracht. De graaf, die burgemeester van Eijsden is, vertelde mij dat hij de ganse dag doende was om nog meer vluchtelingen onder dak te brengen en te voeden.

De slag bij Luik. Een telegram uit Luik van gistermiddag één uur behelst, dat de Belgen het 7e legerkorps der Duitsers wel hadden teruggedreven, doch niet zo ver als eerst vermoed was. Toen de Belgische vervolgers buiten het bereik van het geschut uit de forten waren gekomen, moest de aanvallende actie worden gestaakt.

In dit telegram heet het dat de Duitsers 7 kanonnen zouden hebben verloren. Ook wordt beweerd, dat 8000 Duitsers op het slagveld zouden zijn gebleven.

Ook bij Fléron heeft - volgens het artikel van de Etoile - een hevig treffen plaats gevonden, dat een voor de Belgen gunstige afloop zou hebben gehad.

Het 10e Duitse legerkorps, door artillerie versterkt, heeft volgens het Handelsblad van Antwerpen bij de aanval op Luik in de nacht van woensdag op donderdag zeer zware verliezen geleden.

Ganse bataljons werden verdelgd op ondermijnde plaatsen.

Geen enkel fort viel in de handen der Duitsers. 1200 Duitse gewonden zijn op het slagveld opgeraapt.

Uit Luik wordt dd. 6 aug. aan de Nieuwe Gazet geseind:

Zes Duitse officieren in Engelse uniformen boden zich vanochtend aan in de burelen van de generale staf te Luik en verlangden bij generaal Leman toegelaten te worden.

Zij werden echter onderzocht en het kwam uit, dat zij Duitsers waren, gekomen met het plan, generaal Leman te vermoorden.

Zij werden op staande voet omvergeschoten.

Men meldt ons: Paarden uit de strijd bij Visé te Maastricht opgevangen, zijn naar Breda overgebracht. Zij waren nog van zadels voorzien, waaraan de vlijmscherpe sabels nog hingen, ook waarop de soldatenmuts met zakboekjes van de voormalige berijders zich bevonden.

Vluchtende Duitsers. Naar wij vernemen heeft een telegram in ons avondblad van woensdag in België aanleiding gegeven tot een misverstand. Er staat o.m. in: "5000 vluchtende Duitsers zijn hier doorgetrokken. Ze werden van eten voorzien en vanmorgen om vier uur per trein naar Aken gezonden." Met die "vluchtende Duitsers" zijn natuurlijk bedoeld noncombattanten, nl. uit België uitwijkende Duitsers.

Het gevecht bij Visé. Volgens verhalen van ooggetuigen, die de dag van woensdag hebben meegemaakt aan de linker Maasoever, dat aan de kant der Belgische forten, die tegenover de door de Duitsers bezette rechter Maasoever liggen, ontleent de Limburger Koerier het volgende.

Het was aan deze kant goed te zien, dat de Duitsers op verschillende plaatsen, met bootjes, maar vooral met houtvloten, waar de

paarden naast zwommen, de Maas overstaken. 't Geschiedde op misschien een half dozijn plaatsen, in vaste en geregelde orde; en het vuur uit de forten en het geweervuur der op de berg verspreide Belgische troepen schenen de Duitsers niet veel te geven, hoewel het hun nogal verliezen moet berokkend hebben. Hun mitrailleurvuur, op de Belgische tirailleurs gericht, hield dezen in bedwang.

Langzamerhand geraakte de hele heuvelglooiing met Duitse jagers bezet. De Belgische schutters trokken langzaam achteruit. Op de weg van Eben naar Visé kwam een auto aangetuft; vijf Belgische burgerwachten stapten eruit. Toen zij door de Duitse posten werden aangeroepen, namen zij ijlings de vlucht. Er werd op hen geschoten. Vier konden ontkomen; één werd door verschillende kogels getroffen en bleef, zwaar verwond, in het veld liggen. Duitse uhlanen, die langs reden, dreigden als zij zo straks terugkwamen, hem af te maken. De gekwetste burgerwacht - een Vlaming uit Hasselt - die onze zegsman verzekerde in 't geheel nog geen schot gelost te hebben, werd door hem en enige vrienden vervoerd en per os naar Maastricht gebracht, waar hij in een der hospitalen opgenomen is.

Om 5 uur was reeds een zo grote macht Duitse cavalerie op de linkeroever, dat ze begon op te rukken in de richting van Eben. De Belgische forten in de berg boven hen hadden lange tijd getracht onder de aan de overzijde uit Fouron-le-Comte, Frixhes en Bombay aanrukkende colonnes cavalerie door het inschieten van granaten verwarring te brengen. Maar het lukte hun niet. Ten leste waren ze gaan zwijgen; de bezetting is op Boirs teruggetrokken.

Uit de eerste huizen langs de weg vluchtte het volk vol ontzetting. In het dorp Eben zelf echter waren de bewoners gebleven en keken

het passeren van de eindeloze stoet vreemd krijgsvolk verbaasd aan. Er geschiedde hun niet het minste leed.

De tocht werd in de richting van Luik voortgezet, terwijl ook aan de Visése kant reeds geruime tijd te voren Duitse afdelingen die richting waren ingeslagen. Langs beide Maasoeveren werd zo op Luik aangerukt.

“Innerhalb zweier Tage werden wir Lüttich haben!” had een Duitser met het onverstaanbaar optimisme van de gehele troep op hun wapengeluk gezegd, “und nach einer Woche liegen wir vor Paris”;

Van het feit, dat zij voor Luik niet alleen met de bezetting maar ook met het Belgische veldleger en met een Frans hulpkorps - straks misschien ook met een Engelse landingsdivisie te doen zullen krijgen, schenen zij geen besef te hebben.

Een tekenend staaltje, hoe weinig sommige Duitse soldaten weten, waarom het gaat, is dit:

In een der Maastrichtse hospitalen ligt een jonge soldaat, misschien 18 jaar oud, die meende, dat hij tegen de Fransen gevochten had. Hij was zeer verbaasd te vernemen, dat de strijd tegen de Belgen was gevoerd. “Die Belgier” zegde hij “aber wir haben doch nichts gegen die Leute?” - Hij had stellig gemeend een “Franzosenkugel” in het lijf te hebben gekregen.

Aan hetzelfde blad ontleen we nog de volgende berichten:

Visé, 6 augustus. Dat de Duitse voorhoeden bij Luik zware verliezen hebben geleden, wordt door de Duitsers toegegeven. Zij zeggen echter, dat zij, ‘t koste wat het kosten moge, in elk geval Luik willen nemen.

Het fort Pontisse, in de Luiker stelling, moet een geweldige bestorming te verduren hebben gehad. De Belgen hebben een aantal spoorbruggen in de wegen van hun stoomtramwegennet Tongeren-Bilzen enz. doen springen, na al de locomotieven der buurtspoorwegen in de afdeling Luik te hebben verenigd.

Maastricht, 6 augustus. Uit het feit, dat verschillende Duitse gekwetsten schotwonden van oorlogskogels in de rug hadden is gebleken - en bij navraag onder de gewonden is dit bevestigd - dat er bij de krijgsoperatie in en om Visé een verwarring onder de Duitse troepen is voorgekomen. Een troep heeft bij vergissing op eigen volk geschoten en daardoor 12 doden en 26 gewonden gemaakt.

Visé, 6 augustus. De Duitsers zijn erin geslaagd, de Maas over te komen. Op verschillende punten zijn zij de rivier overgetrokken en antwoordden weinig op 't vuur der Belgische forten, dat hun nogal enige verliezen bezorgde. Toen een grote Duitse troepenmacht was overgezet, zweeg het vuur der forten, en ook het geweervuur minderde gaandeweg. De Belgen trokken terug op Boirs. Ook zij hadden verschillende gekwetsten.

De Duitsers, versterkt door aanhoudende aanvoer van troepen uit de richting Aken, trekken in groten getale met de cavalerie, infanterie en artillerie langs Eben in de richting Luik, als noordelijke aanvalscolonne.

Maastricht, 7 augustus. Een gewonde Duitser vertelt het volgende staaltje van de houding der Walen.

Een boer in het grensdorp Berneau liet postduiven op. Deze werden neergeschoten door de Duitsers, die aan de poot der dieren een

briefje bevestigd vonden met de vermaning aan het fort, om te schieten op een brandend huis, waarbij de Pruisen zouden zijn.

De boerenwoning ging inderdaad aanstonds in vlammen op door brandstichting van de boer.

Berlijn, 7 augustus. Het officieuze bureau van Wolff maakt het volgende bekend:

Onze voorboden zijn eergisteren langs de gehele grens België binnengerukt. Een kleine troepenafdeling heeft met grote stoutmoedigheid een aanslag op Luik gewaagd. Enkele ruiters drongen de stad binnen en wilden zich meester maken van de bevelhebber, die zich slechts door de vlucht heeft kunnen redden. De aanslag op de moderne vesting zelf gelukte niet. De troepen staan er voor en zijn handgemeen met de vijand.

Natuurlijk zal de gehele, ons vijandige buitenlandse pers deze onderneming, die op de gang der grote krijgsverrichtingen zonder enige invloed is, tot een nederlaag bestempelen. Voor ons is zij niets anders dan een in de krijgsgeschiedenis ongekende daad en een bewijs voor de doodsverachtende aanvalsgesest van onze troepen.

Brussel, 7 augustus. De Peuple zegt, dat het bombardement van Luik tot gisterenavond 7 uur op 6 of 7 plaatsen brand heeft veroorzaakt. De beschieting had vooral plaats tussen half drie en 4 uur. Om kwart over vijf kwam een parlementair nog eens de overgave der stad eisen. Om kwart over 6 werd het bombardement hervat.

Volgens de bladen is in het gehele land de staat van beleg afgekondigd.

Maastricht, 7 augustus. Het aantal gewonden in de beide hospitalen hier is vannacht zeer toegenomen. Uit de mededelingen blijkt weer de geweldige toestand der burgers in Walenland. Wie maar even kon schieten, schoot. Manschappen met Duitse bagage werden neergeschoten door Belgische burgers en de voorraad werd dan overmeesterd. De Duitsers moesten uit honger aardappelen uit de grond halen.

Maastricht, 7 augustus. Er zijn vannacht strenge maatregelen genomen voor het verkeer van particulieren aan de Limburgs-Belgische grens. Al de wegen, toegang gevende tot dat gedeelte onzer zuidelijkste grens vanwaar men de beweging der Duitse troepen volgen kan, zijn door onze soldaten afgezet. Niemand wordt doorgelaten.

Enigszins zijn door deze maatregel ook mijn plannen gedwarsboomd. Toen ik vanochtend om zes uur weg ging, was mijn plan naar Eijsden te gaan en dan over Nederlands gebied gaande de rivier te volgen tot aan de Belgische grens, dat is tot de plaats waar grenspaal 45 staat. Tegenover dit punt ligt aan de andere Maasoever het Belgische dorpje Lixhe, welks naam ik u reeds in mijn vorig telegram noemde. Even ten zuiden van Lixhe hadden de Duitsers een brug over de rivier geslagen, waarlangs de reusachtige troepenmacht, waarvan ik gisteren repte en die aan de Hollandse grens bij het dorpje Mesch samengetrokken lag, haar weg verder België in zou voortzetten. Ik had willen zien hoe zulk een geweldig leger met tienduizenden paarden, ontelbare wagens, auto's, stukken geschut, maar het is mij niet gelukt het punt tegenover Lixhe te bereiken.

In Eijsden waren alle wegen, toegang gevende tot de rivier of in verbinding staande met de voetpaden die mij door hellende

korenvelden naar het punt konden voeren, afgesloten, en men behoefde niet te proberen toch door te dringen. Onze soldaten, het geladen geweer in de hand, hadden strenge orders.

Achteraf behoef ik over deze tegenvaller niet rouwig te zijn. Want de Duitse troepen werden niet langer de rivier overgezet, maar keerden terug in de oostelijke richting, waaruit ik hen gisteren zag opdagen, en ook in de richting van Verviers langs de grote weg, die uit Maastricht komende, zich bij Eijsden splitst in tweeën, namelijk naar Verviers en Luik.

Wat de rede van dit omkeren der Duitse troepen is, waag ik u niet te zeggen. Niemand hier weet het. Velen menen het te weten, en van al de dolle geruchten, die hier lopen, zal ik u geen melding maken. Een feit is, dat op het ogenblik de reusachtige troepenmacht, die zich bij Mesch tegen onze grens verzameld had, voor het overgrote gedeelte, zo niet geheel, weg getrokken is.

Toen ik dus vanochtend uit Eijsden onverrichter zake terugkeerde, ben ik mij langs kleine paadjes, die toen nog vrij waren (later op de dag waren ook zij niet meer bereikbaar), naar hetzelfde punt buiten Mesch gegaan, waar ik gisteren die onvergetelijke intocht der Duitse troepenmacht gezien heb, n.l. bij grenspaal 35. Inderdaad bleek waar te zijn, wat ik reeds vernomen had, de Duitsers trokken terug. De velden, die gisteren overdekt hadden gestaan met mannen en paarden, lagen nu vertrapt en grotendeels leeg in de trieste regenmorgen.

Natuurlijk was van de oogst niets meer over. Duizenden paardenhoeven hebben die geheel vernietigd. Op het veld recht tegenover onze grenspaal, aan de andere kant van de weg, liggen 8

dode paarden. Hier en daar smeult op het reusachtige terrein een hoop asfalt.

Het is voortdurend over de al verlatener wordende vlakke een af- en aan galopperen van kleine ruiterafdelingen van ordonnansen, die tijdingen overbrengen, en menig staaltje van schone ruiterkunst wordt op het grotendeels uit bouwland en holle wegen bestaande terrein te zien gegeven.

Een lange stoet wagens trekt op, langzaam tegen de hellende weg. Het zijn de grauwgrijze ambulance-wagens. Evenals gisteren treft het, hoe verzorgd dit alles er uit ziet, tot zelfs de onderdelen van de tuigen der paarden, die de zware wagens torsen. Dit vertrek der troepenmacht, waarvan ik echter slechts een klein deel gezien heb, ging al even ordelijk als gisteren de aankomst geschiedde, en het schouwspel, hoewel minder overweldigend dan gisteren, blijft mij uitermate boeien.

Een troepje bereden mannen komt in volle vaart het veld af galopperen, dat gisteren een welig bietenland was. Elke man voert aan de teugel een los paard mee en zo gaat het in wilde sprongen van de hoge kant af de holle weg in. Achter de koene ruiters duikt een gemoedelijk Duits soldaat te voet op. "Wie of er een paard wil hebben", vraagt hij aan de weinige kijkers op Nederlands grondgebied, en weldra keert hij met een paar liefhebbers naar een boerenhuisje terug, waar een mooi paard staat, dat achtergelaten moet worden, omdat het zich een voorbeen door glas verwond heeft.

Over de grote heirbaan naar Verviers, die ik van mijn standplaats af duidelijk met het oog kan volgen, rukken voortdurend dichte drommen Duitse ruiters. Boven de heuvelrand, recht voor ons uit,

in de richting van de dorpen Berneau en Warsage rijzen dikke rookpluimen op. Staan de dorpen in brand, of zijn het hooimijten, zoals wij er in zuidoostelijke richting een zien branden?

Plotseling de donder van geschut, nu vrij dichtbij, en dan een vreemd suizend en fluitend geluid - het zijn granaten.

Nog nimmer heb ik dit geluid gehoord. Het geeft mij op dit treurige veld van jammerlijk verwoeste landerijen, in deze beklemmend grauwe regenmorgen een diepe ontroering.

Daar nadert weer een groep van 4 Duitse ruiters. Langzaam en voor hen uit gaan 3 mannen, zielige typen, tussen boer en arbeider in. Waar gaan zij allen heen en waarom zwijgen allen zo strak? Zo trekken ze ons voorbij, en in de stilte, die ons groepje kijkers bevangen heeft, begint dan fluisterend een man te vertellen, hoe er die morgen bij het grauwen van de dag, geen 10 minuten voorbij de plek waar wij staan, vier Belgen zijn opgehangen, omdat ze gesneuvelde Duitse soldaten afgrijselijk hadden verminkt.

Ik weet niet, of ik dit geloven moet. Er wordt zoveel verteld. Maar hoe lang zal mij nog bijblijven het zwijgend voorbijtrekken van die drie gevangenen met hun zwijgende geleiders over de verlatenheid van het triest, verwoest veld, waarover een mist van fijne regen hing.

Tot slot vertel ik u iets anders. Toen wij daar zo stonden te kijken vanochtend, op ons veilig gewaande plaatsje aan onze grenspaal, kwam daar over het verwoeste bietenveld een afdeling van 8 lansiers recht op ons aan galopperen. Iedereen van ons, kijkers, zag ze komen. Wij stonden op Nederlandse grond achter de grenspaal, maar over het veld stoven de ruiters aan, sprongen de weg over en, mijn God, recht op ons toe onder luid geschreeuw met gevelde lans,

het pistool in de hand. Een wilde paniek ontstond onder de kijkers, waarvan de meeste met de handen in de hoogte en onder luid roepen, dat ze Hollanders waren, de vlucht namen. Ik zie een dikke man, vrijwel om genade kermend, struikelen over de poten van een aandaverend paard, maar de wilde horde stormt verder, mij ver voorbij.

Het is een ongewoon ogenblik. Na enige minuten komen de ruiters uit de korenvelden terug. De vlag, die uit het kerkje van Mesch waait, scheen hen overtuigd te hebben, dat wij Nederlanders, maar geen Belgen waren.

Van verscheidene kanten heb ik reeds gehoord, hier aan onze grenzen, dat zelfs officieren van de voorbij ons land trekkende Duitse troepen niet goed op de hoogte zijn van de plaats, waar zij zich bevinden.

Wanneer wij tenslotte weggaan van de plek, die ons uitzicht geeft op het langzamerhand vrijwel verlaten Duitse legerkamp, dreunt af en toe het geschut achter de heuvels.

Eijsden, 7 augustus. Onze grenzen zijn in deze dagen als wonderbare muren, waar men wel doorheen kan zien, doch waar het gevaar buiten blijft. Aan het station is alles rustig. Reizigers lopen op het perron te wachten. De trein rijdt voor. Men stapt in. De locomotief fluit. En intussen ziet men slechts ruim 1 km verder de Duitse legerkorpsen. Nu en dan knalt er geweervuur. Men kijkt nog eens uit het raampje, als de trein gaat. Daar gaat dichtbij een boerderij in vlammen op.

Bij Luik. Op het ogenblik, dat wij dit schrijven, weten wij nog niet, hoe de strijd om Luik gisteren is afgelopen. Bekend is, dat men uit

Maastricht de vlammen van een uitgestrekte brand heeft gezien en hieruit opmaakte, dat de stad in vlam stond.

Over de gevechten van woensdag delen de Belgische bladen nog verschillende bijzonderheden mede, die niet alle even betrouwbaar lijken. De officiële telegrammen van Belgische zijde hebben niet van het veroveren van kanonnen gewaagd. Volgens de Etoile (men vergelijkte het Ochtenblad) zouden de Duitsers 7 kanonnen in de steek hebben gelaten, volgens de Dernière Heure zelfs 7 kanonnen en 17 mitrailleurs. Ditzelfde blad spreekt van tamelijk zware verliezen der Belgen, maar minder zwaar dan die van de Duitsers. Een eskadron lansiers werd geheel in de pan gehakt en de kapitein stierf de heldendood aan het hoofd van zijn troepen, die 150 uhlanen in het zand hadden doen bijten.

De aanval der Duitsers was gericht op het fort van Barchon, ten noordoosten van Luik. 60.000 man Duitse troepen namen er deel aan; tegen die afgerichte soldaten heeft het Belgische leger niet alleen heldhaftig de aanval doorstaan, maar is, gelijk reeds officieel gemeld is, tenslotte zelf aanvallend opgetreden en heeft de vijand toen aanzienlijke verliezen toegebracht.

Het was half 12 toen de slag begon, de Duitsers naderden onder bescherming van hun artillerie zo dicht het fort, dat men van Belgische zijde het vuur staakte.

De Duitsers liepen toen storm, maar werden door de mitrailleurs weggemaaid.

Terzelfder tijd deed het fort van Chaudfontaine een andere Duitse colonne wijken, die van de kant van Pepinster, Trooz en Forest kwam. Ook het fort van Embourg sloeg een aanval der Duitsers af.

In de nacht van woensdag op donderdag viel het 10e Duitse legerkorps daarop de noordoostelijke sector aan en strekte die aanval ook naar het zuiden en westen uit, daar behalve de forten van Chaudfontaine en Embourg ook die van Boncelles en Flémalle Grande werden aangevallen, dit laatste met behulp van artillerie, die op de rechteroever geplaatst was.

Gisterenochtend werd uit Luik geseind, dat al de forten nog steeds in handen van de Belgen waren.

Na reeds te lang weerstand te hebben geboden, zou de derde gemobiliseerde legerdivisie zich op het veldleger hebben teruggetrokken. De versterkte stelling van Luik zal zich aldus kunnen doen gelden in de voor haar bestemde rol.

Wat de niet versterkte stad van Luik zelf betreft, daar zijn detachementen Duitse soldaten binnengetrokken.

Dinsdagavond hebben enige honderden Luikse burgers bij het fort Fléron met schansgraven meegeholpen.

Het Journal de Bruxelles heeft een bericht van gisterenmiddag vijf uur uit Luik, behelzende dat de Duitse troepen Luik met buitengewone heftigheid hadden aangevallen. Op dat ogenblik waren echter alle forten nog onaangetast.

De koepelforten en betonwerken boden weerstand aan de hagel van granaten van groot kaliber die er op neerdaalde. Er was toen nog geen enkele Duitser te Luik. Wel waren er kleine groepjes in de stad binnengedrongen, maar zij waren afgemaakt.

De aanslag op generaal Leman werd 's ochtends vroeg om half drie beproefd. Duitsers uit de stad die hun uniform hadden

aangetrokken, - volgens andere berichten waren het uhlanen - kwamen voor het huis waar de generaal was, juist op het ogenblik dat hij zijn staf naar een andere plaats wilde overbrengen. De bewoners hielden de Duitsers bij vergissing voor Engelsen en begonnen hen toe te juichen. Maar toen een officier van de staf merkte dat hij met vijanden te doen had, sloeg hij alarm, geweren en revolvers werden dadelijk afgeschoten en de generaal ontkwam aan de aanslag. Ongelukkig, zegt het Journal de Bruxelles, leden wij enige verliezen. Majoor Marchand, leraar aan de militaire school, sneuvelde o.a.

De stelling van Luik omvat twaalf forten, aan elke zijde van de Maas zes, te weten: op de linkeroever, beschouwd van het noorden door het noordoosten naar het zuidwesten, de forten Pontisse, Liers, Lantin, Loncin, Hologne en Flémalle.

Op de rechteroever van de Maas vindt men de forten Barchon, Evegnée, Fléron, Chaudfontaine, Embourg en Boncelles.

Deze rechtse sector ligt in een straal van ongeveer 8 km om Luik heen.

Het fort Barchon beheerst de heuvels van Wandre en Cherathe tegenover Herstal.

Het fort Evegnée bestrijkt de hoogvlakte van Herve tussen de dorpjes Evegnée en Fignée.

Het fort Fléron ligt over de weg van Luik naar Aken heen.

Het fort Chaudfontaine bekroont de heuvel op de rechteroever van de Vesder. Het fort Embourg beheerst de kam tussen Vesder en de Ourthe voor het bekken van Luik.

Eindelijk heeft men in het Zuiden nog het fort Boncelles, tussen Maas en Ourthe.

Het zijn blijkbaar de drie eerstgenoemde forten, Barchon, Evegnée en Fléron, die de wegen van de hoogvlakte van Herve beheersen, welke het eerste aan de opmars der Duitse troepen tegenstand hebben geboden.

Dezen hebben door bij Visé de Maas over te steken, de stelling langs het Noorden omgetrokken. Het fort aan de linkeroever beheerst daar het Maasdal ongeveer tot aan de Nederlandse grens.

De rol van Luik.

De stelling van Luik dient, naar het in militaire taal heet, als bruggenhoofd en in de tweede plaats als steunpunt voor troepenbewegingen.

Als bruggenhoofd dient Luik om de Belgische troepen in staat te stellen om langs de brede oevers van de Maas te trekken onder bescherming van de troepen.

De rol van steunpunt voor troepenbewegingen, zo schrijft de Métropole van Antwerpen, heeft Luik nu reeds vervuld, want de Belgische troepen, opererend op de rechteroever van de Maas hebben zich, op deze vesting steunend, kunnen ontplooiën, zeker van een wijkplaats, zonder in de Maas te worden geworpen.

Vervolgens heeft Luik zijn rol vervuld als bruggenhoofd door de teruggeworpen Belgische troepen in staat te stellen zich terug te trekken op de linkeroever.

Tenslotte heeft Luik nog een derde rol vervuld, het heeft namelijk door zo lang mogelijk stand te houden, ons leger in staat gesteld om offensief terug te trekken.

Generaal Leman heeft te dien opzichte, zeggen Belgische bladen, een uitgestrekte volmacht om Luik, dat zelf niet is versterkt, te laten ontruimen, zodra er kans is dat de vijandelijke troepen de stad binnendringen. Deze instructie heeft ten doel om de Belgische forten in staat te stellen Luik te bombarderen, nadat de vijand er in door is gedrongen. Men hoort nu dat Luik waarschijnlijk in vlammen staat. Niet onmogelijk dat de Belgische forten, die nog niet door de Duitsers zijn vermeesterd (de forten op de linker Maasoever, wellicht zonder Pontisse, en misschien ook zonder Liers, en van de forten op de rechteroever, waarschijnlijk alleen nog maar Bonnelles en misschien nog Embourg en Chaudfontaine - want er is gemeld, dat de Duitsers Fleron hadden vermeesterd en vandaar het vuur op Bressoux richten. Thans zijn ze reeds in de stad Luik. Evegnée en Barchon zullen dan wel eveneens zijn vermeesterd).

De Belgische bladen wijzen er met trots op, dat door critici indertijd is beweerd, dat de stelling Luik niet langer dan 24 uur stand zou houden en dat de stelling nu drie dagen heeft stand gehouden.

De Duitse militaire schrijver generaal von Sauer, heeft onlangs een vermetele theorie ontwikkeld over de snelle vermeestering van forten. De plotselinge aanval predikt hij, plotseling, maar voortgezet, een aanval die dag en nacht duurt, een zondvloed van aanvallers moet de vesting verzwelgen. Steeds moet de aanval worden hervat om in korte tijd de bezetting uit te putten.

Deze methode eist buitengewoon veel slachtoffers, maar dat weegt volgens Sauer niet op tegen het verlies van tijd, dat een geregeld beleg met zich brengt.

Uit de berichten zou men zeggen, dat de Duitsers tegen Luik inderdaad de bovenbeschreven methode niet zonder succes hebben gevolgd.

De Japanezen hebben indertijd deze methode in toepassing gebracht tegen een van de forten van Port-Arthur en verloren daardoor bijna een hele divisie.

De strijd van woensdag.

Over hetgeen woensdag gebeurd is, heeft een bericht der overheid, kort en droog, het volgende gezegd:

“Het fort van Embourg is aangevallen door een Duits vendel, in de bossen verscholen. Het heeft weerstand geboden. De Duitsers hebben de tussenruimten Maas-Barchon en Chaudfontaine aangevallen. Overal hebben zij heldhaftige tegenstand gevonden. Driehonderd man, die Maas-Barchon verdedigden, hebben moeten terugtrekken voor de veel talrijker strijdmacht van de vijand. Generaal Leman heeft toen aan de troepen, die de andere tussenruimten bezetten, last gegeven tot de dood toe stand te bieden om hem vrijheid van beweging te laten. Tegelijkertijd heeft hij generaal Bertrand, bevelhebber van het 11^e en het 31^e voetvolk, order gegeven de twee Duitse colonnes te verdrijven, die tot de brug van Wandre waren doorgedrongen. Generaal Vermeulen, bevelhebber van het 12e en 32e voetvolk, moest hem, zo nodig, steunen. Hij is niet tussen beide behoeven te komen. Generaal Bertrand heeft deze tegenaanval schitterend geleid. De Duitsers zijn teruggedreven tot 1100 m aan gene zijde van het fort van Barchon.

Duitsers waren voortgeslopen in de tussenruimten van Evegnée tot aan de keel van het bolwerk. De 2e brigade artillerie heeft, met een zeer doeltreffend vuur, volstaan om hen te verdrijven. De troepen van de tussenruimten Fléron-Evegnée zijn uit hun verschaningen gekomen en hebben de vijand teruggedreven tot de hoogten van Heuseux. Generaal Leman heeft maatregelen genomen om te kunnen doen schieten op de bestuurbare vliegwerktuigen. Om zeven uur in de avond zijn de forten sterk beschoten. Het 10e Duitse legerkorps, dat, op mars naar Frankrijk, bij de onverwachte tegenstand der Belgen, een omweg heeft moeten maken, trekt op de forten aan. De kloekheid onzer mannen is bewonderenswaardig”

Deze berichten zijn in de Express als volgt aangevuld:

Tussen al het lage hout in de omstreken van Barchon wemelde het sinds gisteren van Duits voetvolk. Het land is zeer ongelijk. Met al die hoogten en laagten en al die heggen, kon de binnendringer gemakkelijk voortschuifelen tot dicht bij de forten. Het Belgische voetvolk trok de vijand herhaaldelijk ver tegemoet; maar daar het de streken tussen de forten moest bezet houden, hinderden de schermutselingen der Duitsers. Generaal Leman wilde die hinder niet langer hebben en bedacht een tegenaanval, toevertrouwd aan generaal Bertrand. Zoals men heeft gelezen, heeft deze, gesteund door de kloekheid van zijn manschappen, met prachtige handigheid deze tegenaanval volbracht. Hij had de vijand in de waan gebracht, dat deze zonder gevaar kon voortrukken. Hij liet hem dus vrij ver komen en viel er toen plotseling op met zo grote zekerheid, dat de zege er door werd verkregen. De Duitsers trokken met ernstige verliezen terug. Men denkt aan meer dan een duizendtal doden en aan zeer veel gekwetsten. De onzen hebben weinig verliezen gehad, geen officier, geen onderofficier is gesneuveld. Toch is er rouw bij

deze overwinning. Bij het fort Fléron is een detachement van 80 lansiers op een eskadron huzaren gestoten. De Belgen, die verkenningsdienst deden, wierpen zich met de lansen vooruit op de Duitsers en stootten er op los met dolle moed. De verliezen der uhlanen waren ontzettend. Er zijn er honderd vijftig in gebleven. Doch ook de Belgen betaalden hun schone daad duur. Onder de gesneuvelden was luitenant de Menten de Horne, die de charge aanvoerde.

In de ochtend is de vijand tot op meer dan een km van de forten teruggedrongen en hij durfde sedert niet meer zo dichtbij komen; doch tegen het einde van de namiddag is de aanval herbegonnen en in de avond vocht men nog. Generaal Leman voorzag in de nacht een aanval op het fort van Bonnelles, en heeft er de brigade van generaal Vermeulen heen gezonden.

Gekwetsten te Brussel.

In de namiddag kwamen zij aan, met de trein uit Luik. Het was weldra bekend, dat zij er waren. Wellicht had men hen al verwacht. Althans, het ruime plein vóór het noorderstation te Brussel, stond vol mensen. De politie had maatregelen getroffen. Daar gaan de deuren open en de gekwetsten verschijnen, door gezonden gesteund. Dat is het ogenblik voor een huldebetoging, het ogenblik van veel ontroering. In het Palace Hôtel is een ambulance. Daar worden de arme kerels snel heen gevoerd. Vermoeid zijn ze, bleek, mager, de uniformen zijn gescheurd en besmeurd met modder en bloed. Liften brengen hen naar boven. Een krantenman praat met een gekwetste.

– Hoe gaat het daarginder?

- Sedert eergisteren, in de nacht, hebben we als honden tegen de Duitsers gevochten.
- En hebben jullie ze teruggedreven?
- Het eerste jagers, hoewel aangevallen door een indrukwekkende legermacht, wierp de vijand terug, toen opeens een regiment cavalerie op ons is toegestormd. De paarden zijn over ons heen gegaan. Vandaar dat we allemaal over pijn in de rug klagen.

Kranige daden.

Men meldt ons van Belgische zijde: Op een ogenblik, dat enkele Duitse officieren optrokken naar de brug van Visé om zich te overtuigen van de positie van de Belgische troepen, liep een Belgisch sergeant plots uit de gelederen weg en ondanks de kogels, die de vijand op hem afvuurde, stormde hij naar voren en doodde enige der officieren.

Een bericht uit Luik vertelt: De commandant Camille de Menten de Horne, die aan het hoofd van een eskadron lansiers op verkenning was tussen Plaineraux en Esneux trof daar onverwacht de Duitse cavalerie, zowat 500 uhlanen met mitrailleurs. Weldra regende het kogels rond de hoofden der Belgen. De Menten viel dodelijk gewond en nog wel dertig lansiers sneuvelden. De rest trok op Bonnelles aan. De uhlanen keerden terug naar Esneux.

Hoe plotseling, in een ogenblik van opwinding, de zwakke van lichaam ook kan komen tot forse daden heeft een jong en tenger gebouwd onderofficier van de Belgen bij Barchon getoond. Hij lag met zijn kameraden in een greppel te vuren op de vijandelijke troepen, die evenwel in 't gras lagen en aldus moeilijk te raken

waren. Zijn begeerte om te doden, om het bloed van de vijand te zien vloeien, deed hem besluiten uit de greppel te klimmen. Hij doodde enige Duitse officieren maar viel zelf in de greppel terug, dodelijk getroffen.

Opmars der Duitsers naar Namen en Dinant.

De Duitse strijdmachten, die niet deelnemen aan de aanval op Luik, zo meldt de Métropole van Antwerpen, marcheren door Condroz ten zuiden van de Maas op Namen en Dinant aan.

Geen “onvriendelijke daad”.

Bij een telegram uit Roermond, meldende dat twee Belgische officieren-vliegers bij Roosteren geland en door de grenswacht in hechtenis waren genomen, tekent de Indépendance Belge aan: “Wij haasten ons hier bij te voegen, dat deze inhechtenisneming niet kan opgevat worden als een onvriendschappelijke daad van de zijde van Nederland.”

Nee, natuurlijk niet. In ons ochtendblad kan men in een bericht uit Maastricht lezen van een 20 Duitse soldaten, die over onze grens waren gekomen en ontwapend zijn. Zij blijven, het spreekt vanzelf, hier gevangen. Ons land wenst zich stipt neutraal te houden en handelt daarnaar zonder onderscheid te maken.

De Belgische vliegers.

Men schrijft van het vliegveld van Ans:

Het is nacht en het gaat langzamerhand ochtend worden; de atmosfeer is sereen, overal is 't rustig en stil. De stad Luik lijkt wel te slapen en niets is er dat herinnert aan de vreselijke dingen, die er nu maar steeds gebeuren in het vredige dal van de Maas;

De stilte is schier ondraaglijk, geen geluid verstoort de rust, geen fabriek werkt er, geen gehamer en gemoker en zelfs geen trein, die komt aandreunen.

Langzaam breekt de dag aan, aarzelend wordt 't licht. Er is nog niets wat de stilte verbreekt. Maar dan komt er leven in de loodsen en tegen kwart na vieren, als 't al geen schemer meer is, gaan de vliegtuigen naar buiten.

De luitenants Demanet, Legros en Massaux, alle militaire vliegers, staan met elkaar te praten bij de toestellen, zoeken door hun verrekijkers de omgeving af.

De Muyter, de moedige luchtschipper, is er ook bij. Ook hij wil zich met zijn ballon nuttig maken in dienst van het bedreigde vaderland.

De grote, sombere vogel van Massaux staat klaar; hij neemt plaats met de luitenant Daumery.

Pijnlijk verstoort het gesnor van de motor de plechtige stilte van de schone ochtend.

Daar zweven ze weg en we volgen de koene kameraden met angstige blikken. Hoger en hoger stijgen ze in de wazige luchten.

Ineens ontwaart men een kleine zwarte stip onder het toestel, 't is een bom die ter aarde valt. Dan nog een en nog een. Heel ver weg, daar waar de Duitse troepen liggen, klinken doffe knallen.

Massaux gaat hoger en ... de hoogte redt hem. Na tien minuten komt hij terug, landt behouden op het vliegveld en stapt met Daumery uit. Er is even emotie, we drukken deze helden de hand en als ik Massaux op de schouder klop zegt hij eenvoudig: "De Duitsers schieten slecht".

De Belgische vliegers hebben woensdag uitnemende diensten gedaan; ze hebben de omstreken van Luik verkend en doorzocht, bij welke gevaarlijke bezigheid ze menigmaal het mikpunt van Duits geschut zijn geweest. Als ze dan neergedaald waren op het vliegveld van Ans, bemerkte men hier en daar dat kogels hun toestellen hadden geraakt.

Men heeft strenge maatregelen genomen, opdat generlei onaangename verrassing zich zou kunnen voordoen en de Belgische vliegers althans gespaard zouden blijven voor Belgische kogels.

De Duitse eendekkers zijn gemakkelijk te herkennen aan de vleugels, die krom naar achteren lopen, terwijl de twee enige eendekkers, die het Belgische leger in bezit heeft - de Blériot van Olieslagers en de Deperdussin van Crombez - alle twee rechte vleugels hebben.

Moeilijker is het om de tweedekkers te onderscheiden. Men zal die van België wel een herkenningsteken geven.

Crombez heeft eergisteren verkenningstochten ondernomen over Verviers en Visé tot Aken toe. Boven Soiron kreeg hij het lelijk benauwd, maar de vijand heeft hem niet kunnen raken.

Ook Hagemans en Gallez hebben verkenningsvluchten gedaan.